

Crisi, reptes i oportunitats

Les tesis sostenibilistes obren camins per afrontar els canvis estructurals necessaris

RAMON FOLCH*

EL PERIÓDICO DE CATALUNYA, 12.12.08

La crisi borsària que ha sotraguejat el món és una discreta qüestió econòmica, un considerable problema financer i un trastorn ambiental seriós. És una discreta qüestió econòmica, perquè el sistema productiu pròpiament dit a penes s'ha vist afectat. És un considerable problema financer, perquè ha desmanegat el mercat de valors i ha compromès la liquiditat de molts agents econòmics. I és un seriós trastorn ambiental, perquè ha arraconat momentàniament la preocupació pel canvi climàtic, la inquietud pels problemes socioecològics i la creixent emergència de les posicions sostenibilistes. Se'ns explica com si fos tot al contrari. ¿Per què?

L'AMBIENT és la matriu en què passen totes les coses. Les seves disfuncions delaten un mal funcionament del sistema productiu o de les activitats humanes, de la mateixa manera que les alteracions en la composició de la sang posen de manifest desajustos o patologies. Quan el metge prescriu una anàlisi de sang no vol saber l'estat del teixit sanguini, sinó el del pacient. El deteriorament ambiental ja ens anunciava el deteriorament socioeconòmic, del qual emanava. La crisi econòmica de la construcció estava prefigurada en la mala qualitat ambiental de l'urbanisme. El desllorigament dels mercats de futurs subjeia en el malbaratament energètic que fa de la ineficiència un negoci, en comptes

d'una insolvència punible. Tanmateix, l'objectiu no és preservar antròpicament l'ambient, tasca vana i pretensiosa, sinó instal·lar-hi prudentment les nostres activitats i formes de vida. La sostenibilitat ja ve a ser això.

Patim una crisi estructural que no superarem finançant-ne l'emascament. L'encara imperant externalitzador model insostenible es revela molt eficaç externalitzant la seva ineficiència, però en el món globalitzat que ell mateix diu que propicia no hi ha exterior a què remetre's. Mira de desempallegar-se de les inequitats, disfuncions i desequilibris que genera abocant-los a un defora que ja és el seu dedins. Per això l'entorn ambiental i l'ambient social es deterioren. El sostenibilisme, per contra, aspira a la globalització de les estratègies econòmiques, tal com la biosfera globalitza les ecològiques. És una nova dimensió cultural que cerca la gradual implantació d'un model socioeconòmic que propendeixi a la internalització dels costos socials i ambientals dels processos productius, a la prioritització del valor del treball i dels recursos, a la globalització de l'economia en comptes de la simple mundialització del mercat i a la redistribució equitativa dels productes i dels valors afegits.

Diàriament, extingim espècies i ocupem espais sense obtenir cap mena de benefici general (però sí sucosos guanys dineraris concentrats en poques mans). Diàriament, consolidem la condició de captaire subvencionat per al món rural, en lloc d'avaluar-ne adequadament els serveis ambientals, contraprestar-los com cal i exigir-ne la constant millora. Diàriament, cada barril de petroli es compra i es ven, es recompra i es revèn fins a quatre vegades en els mercats de futurs; alguns obtenen així grans beneficis marginals injustificables, mentre moltíssims

suportem grans costos addicionals superflus. Diàriament, milions de vehicles circulen per unir punts de residència, producció o consum que un urbanisme sostenibilista hauria col·locat de costat prou a prop; així, milions de tones de CO van innecessàriament a l'atmosfera sense que el PIB augmenti, mentre les reserves d'hidrocarburs minven sense afegir valor a cap mena de procés productiu. Diàriament, centenars de plantes de tractament d'aigües residuals, a través de clavegueram no separatiu, es col·lapsen per mor d'aigües pluvials que haurien pogut ser capturades i emprades profitosament. Diàriament, materials i energia es dilapiden en edificis projectats per a demandar 100- 120 kWh per metre quadrat i any, quan fer-los funcionar a plena comoditat de l'usuari amb 40 o fins i tot menys, que és una tercera part o potser ni tant, resulta tècnicament factible.

CERQUEM desesperadament fonts energètiques que no existeixen sense adonar-nos que les nostres demandes no satisfan tant necessitats, com processos ineficients. El rendiment dels nostres motors, de les nostres climatitzacions forçades i de les nostres il·luminacions no arriba al 30%, que és tant com dir que la més alternativa de les fonts energètiques resideix en la millora de l'eficiència. En la millora de l'eficiència i en l'ajust de les necessitats. Hauríem de disminuir la nostra intensitat energètica: més PIB amb menys Teps (Tones equivalents de petroli), cosa que equivaldria a més competitivitat i a menys diòxid de carboni. ¿Els nostres governs, invertiran en eficiència o, al contrari, continuaran premiant la incompetència dels que ja han demostrat a bastament no saber fer altra cosa que empobrir-nos?

De garantir l'oferta hem de passar a gestionar la demanda. És obligat en un mercat de recursos objectivament escassos. Però és impossible en un

model de creixement quantitatiu incrementista. Per això tenim un problema estructural greu. I també per això l'enorme repte se'ns presenta com una gran oportunitat. Podríem fer de la necessitat virtut invertint, justament ara, en la implementació del canvi estructural necessari. Podem fer-ho, hauríem de posar- nos-hi.

* Socioecòleg. Director General d'ERF.